RAMANIE KUNANAYAGAM
अध्यक्ष
निरीक्षण प्यानल

IPN REQUEST RQ 21/04
अप्रिल २७, २०२३

समापन ज्ञापनपत्र

निरीक्षणका लागि अनुरोध
नेपाल: नेपाल-भारत विद्युत प्रसारण तथा व्यापार परियोजना (P115767) र यसको अतिरिक्त वित्त व्यवस्था (P132631)

अनुरोध

अक्टोबर 18, 2021 मा, निरीक्षण प्यानलले नेपाल-भारत विद्युत प्रसारण तथा व्यापार परियोजना (P115767) र यसको अतिरिक्त वित्त व्यवस्था (P132631) ("परियोजना") को निरीक्षण ("अनुरोध") का लागि अनुरोध प्राप्त गरेको थियो। यो नेपालमा परियोजना क्षेत्रमा बस्ने 49 जना सामुदायिक सदस्य ("अनुरोधकर्ताहरू") द्वारा पेश गरिएको थियो। नोभेम्बर 17, 2021 मा, प्यानलले 51 समुदायका सदस्यहरूद्वारा हस्ताक्षर गरिएको पत्र प्राप्त गऱ्यो जसमा उनीहरूलाई प्रतिनिधित्व गर्नका लागि नेपाल आदिवासी जनजातिहरूको मानवअधिकारका वकीलहरूको संस्थाबाट अधिवक्ता नियुक्त गरियो। अनुरोधकर्ताहरूले आफ्नो परिचय गोप्य राख्न प्यानललाई आग्रह गरेका छन्।

अनुरोधले भरतपुर र बर्दघाटबिचको 74 किलोमिटर लामो प्रसारण लाइन विशेषगरी काठमाडौंबाट करिब 200 किलोमिटर पश्चिममा रहेको विनयी त्रिवेणी गाउँपालिका वडा नम्बर 2 मा रहेको यसको खण्डको निर्माणसम्बन्धमा सरोकार बढाएको छ। अनुरोधकर्ताहरूले प्रसारण लाइन पुनरुत्थान गरिएको थियो र परिणाम स्वरुप आदिवासी र गैर-आदिवासी बासिन्दाहरू समावेश गर्ने उनीहरूको बढी जनघनत्व भएको समुदायबाट पास भएको थियो भनी आरोप लगाए। उनीहरूले परियोजनाको बारेमा न त अर्थपूर्ण परामर्श लिएको र न त कुनै जानकारी दिएको दाबी गरेका छन् र प्रसारण लाइनको हालको पङ्क्तिबद्धताले समुदायका सदस्यहरूको घर, विद्यालय, सांस्कृतिक तथा धार्मिक स्थल, कृषि जग्गा, वातावरण र आर्थिक गतिविधिमा प्रतिकूल असर गरेको र उनीहरूको स्वास्थ्य र सुरक्षालाई खतरामा पारेको आरोप लगाएका छन्। अनुरोधकर्ताहरू टावर प्याडका लागि अधिग्रहण गरिएको भूमि र प्रसारण लाइनको करिडोरमा 30 मिटर चौडा राइट अफ वे इजमेन्टबाट प्रभावित भूमि दुवैको बारेमा चिन्तित छन्। अनुरोधकर्ताहरूले अप्रिल 2021 मा आफ्नो क्षेत्रमा टावर प्याडको उत्खननको विरूद्ध शान्तिपूर्ण विरोधको क्रममा, अधिकारीहरूले अश्रु ग्यास प्रयोग गरी सशस्त्र बलहरू लगाएर र समुदायका सदस्यहरूलाई शारीरिक रूपमा आक्रमण गरेर जवाफ दिए र महिला, ज्येष्ठ नागरिक र एक बच्चा घाइते भएको थिए भनी आरोप लगाए।

प्यानल प्रक्रिया र विवाद समाधानमा सिफारिस

प्यानलले नोभेम्बर 30, 2021 मा अनुरोध दर्ता गरेको थियो र जनवरी 14, 2022 मा अनुरोधमा उठाइएका मुद्दाहरूमा व्यवस्थापनको प्रतिक्रिया प्राप्त गरेको थियो। जनवरी 2022 मा नेपालमा भ्रमण

गरेपछि, फेब्रुअरी 16, 2022 मा, प्यानलले "*प्रसारण लाइनका लागि पङ्क्तिबद्ध विकल्पहरूका परियोजनाको विश्लेषणसँग सम्बन्धित परियोजना अन्तर्गत विश्व बैंक परिचालन नीति तथा प्रक्रियाहरूसँग अनुपालनका मुद्दाहरूमा ध्यान केन्द्रित गर्दै हानी र सम्बन्धित अनुपालना नगर्ने आरोपित मुद्दामा र आदिवासी जनजातिसहित जोखिममा परेका समूहहरूको जीविकोपार्जनमा आरोपित प्रभाव र परामर्श, सहभागिता, सूचना प्रकटीकरण र गुनासो निवारण लगायत प्रभावित सामुदायसँग परियोजनाको संलग्नतामा*" छानबिन गर्न सिफारिस गरेको थियो।[1]

मार्च 3, 2022 मा, कार्यकारी निर्देशक बोर्ड ("बोर्ड") ले छानबिन गर्न प्यानलको सिफारिस अनुमोदन गरेको थियो। बोर्डको अनुमोदनपछि र निरीक्षण प्यानल र जवाफदेहिता संयन्त्र संकल्पअनुसार, [2]जवाफदेहिता संयन्त्र सचिव (AMS) ले उधारकर्ता र अनुरोधकर्ताहरू (पक्षहरू) लाई विवाद समाधानका लागि अवसर प्रदान गऱ्यो।

विवाद समाधान प्रक्रिया

अप्रिल 12, 2022 मा, AMS ले कार्यकारी निर्देशकहरू, निरीक्षण प्यानल र बैंक व्यवस्थापनलाई पक्षहरू स्वेच्छिक रूपमा विवाद समाधान गर्न सहमत भएको जानकारी दिएको थियो। यसरी प्यानलले निरीक्षण प्यानल र जवाफदेहिता संयन्त्रको निर्णयहरूनुसार विवाद समाधान प्रक्रियाको निष्कर्षमा नपुगेसम्म यसको अनुपालन प्रक्रिया स्थगित गऱ्यो। अप्रिल 20, 2023 मा, AMS ले हस्ताक्षर गरिएको विवाद समाधान सम्झौताका साथ अप्रिल 11, 2023 मा सम्पन्न भएको विवाद समाधान प्रक्रियालाई उल्लेख गर्दै विवाद समाधान सम्झौता ("सूचना") को सूचना जारी गरेको थियो। सूचनाअनुसार, हस्ताक्षरकर्ताहरूले सम्झौता उनीहरूको विवादको पूर्ण र अन्तिम समझदारीमा पुगेको कुरा उल्लेख गरेका छन्।

सूचनाले नतिजा रिपोर्ट संलग्न गर्छ जसले पक्षहरूले आफ्नो सम्झौता गोप्य राख्ने विकल्प प्रयोग गरेको बताउँछ। जवाफदेहिता संयन्त्रले यसरी सम्झौतालाई गोप्य मान्ने छ र यसलाई प्रकाशित गरिने छैन भन्ने कुरा नतिजा रिपोर्टले उल्लेख गर्छ।

नतिजा रिपोर्टले अनुरोध गर्ने 48 [3]जना हस्ताक्षरकर्ताहरूमध्ये, 33 जनाले विवाद समाधान सम्झौतामा हस्ताक्षर गरे, चार जनाले पहिले नै क्षतिपूर्ति प्राप्त गरेको हुनाले प्रक्रियामा सहभागी भएनन्, दुई जना विदेशमा बसोबास गर्ने भएको हुनाले सहभागी जनाएनन् र हस्ताक्षर गरेनन् र अनुरोध गर्ने नौं जना हस्ताक्षरकर्ताहरू – समान परिवारका सदस्यहरूले विवाद समाधान प्रक्रिया छोड्ने र सम्झौतामा हस्ताक्षर नगर्ने निर्णय गरेको कुरा व्याख्या गर्दछ। यसका साथै नतिजा रिपोर्टले 30 जना थप समुदायका सदस्यहरू प्रक्रियामा सामेल भए र सम्झौतामा हस्ताक्षर गरे जसबाट कुल हस्ताक्षरकर्ताको सङ्ख्या 63 पुगेको कुरा भनेर पनि उल्लेख गर्दछ।

[1]निरीक्षण प्यानल, नेपाल-भारत विद्युत प्रसारण तथा व्यापार परियोजना (P115767) र यसको अतिरिक्त वित्त व्यवस्था (P132631) , p. 22, अनुच्छेद 87 को अनुरोधमा रिपोर्ट र सिफारिस।

[2] विश्व बैंक निरीक्षण प्यानल, समाधान नं. IDA 2020-0003, सेप्टेम्बर 8, 2020; विश्व बैंक जवाफदेहिता संयन्त्र, समाधान नं. IDA 2020-0004, सेप्टेम्बर 8, 2020।

[3]नतिजा रिपोर्टले अनुरोधमा 49 जना हस्ताक्षरकर्ताहरू दर्ता गरेको र एउटा नाम दुई पटक उल्लेख गरिएको कुरा जनाएको छ।

[4] विश्व बैंक निरीक्षण प्यानल, रिजोल्युशन नं. IDA 2020-0003, सेप्टेम्बर 8, 2020।

मुद्दा बन्द गर्ने

"*[i] जवाफदेहिता संयन्त्र सचिवले पक्षहरू सहमतिमा पुगेका छन् र विवाद समाधान सम्झौतामा हस्ताक्षर गरेका छन्*[4], *मुद्दा बन्द मानिने छ भनी कार्यकारी निर्देशकहरूलाई सूचित गर्दछ*" भनी उल्लेख गर्ने प्यानल समाधानको हरेक अनुच्छेद 33(b) अनुसार, प्यानलले यो ज्ञापनपत्र जारी गर्दै मुद्दा बन्द गर्दैछ र अनुरोधको सम्बन्धमा थप कुनै कारबाही गर्दैन।

भवदीय,

Ramanie Kunanayagam
अध्यक्ष

कार्यकारी निर्देशक र विकल्पहरू
अन्तर्राष्ट्रिय विकास संघ

श्रीमान David Malpass, अध्यक्ष
अन्तर्राष्ट्रिय विकास संघ

सुश्री Orsolya Szekely, जवाफदेहिता संयन्त्र सचिव
विश्व बैंक जवाफदेहिता संयन्त्र

अनुरोधकर्ताहरू (गोपनीय)

नेपाली स्वदेशी मानिसहरूका मानव अधिकारका लागि वकीलहरूको संघ (अनुरोधकर्ताहरूको प्रतिनिधि)